

**MAVZU: O'ZBEKISTONDA STOL TENNIS SPORT TURINI
OMMAVIY RIVOJLANTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH**

Xolmatov Sherzodjon Avazjon o'g'li

Toshkent xaqqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti

2-boshqich magistranti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonda stol tennisi sport turini ommaviy rivojlantirish tizimining hozirgi holati, mavjud muammolar va rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida hujjatli tahlil, kuzatuv, suhbat va taqqoslama metodlardan foydalanildi. Natijalar infratuzilmaning notekis rivojlanishi, malakali murabbiylar yetishmasligi, yoshlar dasturlarining cheklanganligi va moliyalashtirishdagi muammolarni ko'rsatdi. Muammo yechimi sifatida murabbiylar malakasini oshirish, hududiy infratuzilmani kengaytirish, ommaviy musobaqalar tizimini rivojlantirish va xususiy sektorni jalb qilish taklif etiladi. Tadqiqot O'zbekistonda stol tennisi sportining ommaviylashuvi va xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *stol tennisi, ommaviy sport, infratuzilma, murabbiylar tayyorlash, yoshlar sporti, sport tizimi, O'zbekiston sporti, takomillashtirish strategiyasi*

Abstract: *This article analyzes the current state of the system of mass development of table tennis in Uzbekistan, existing problems and development prospects. Documentary analysis, observation, interview and comparative methods were used during the study. The results showed uneven development of infrastructure, lack of qualified coaches, limited youth programs and problems with financing. As a solution to the problem, it is proposed to improve the skills of coaches, expand regional infrastructure, develop a system of mass competitions and involve the private sector. The study serves to popularize table tennis in Uzbekistan and increase its international competitiveness.*

Keywords: *table tennis, mass sports, infrastructure, coach training, youth sports, sports system, sports of Uzbekistan, improvement strategy*

Stol tennisi — jahon bo'yicha eng ommaviy va qo'llanilish imkoniyati keng bo'lgan sport turlaridan biridir. Ushbu sport turi jismoniy faollik, tezkor reaksiyalar, koordinatsiya, psixologik barqarorlik va taktik fikrlashni rivojlantiradi. Kichik maydon talab qilishi, o'yin inventarining arzonligi, mashg'ulot jarayonining barcha yosh guruhlar uchun mosligi stol tennisi ommaviy sport sifatida jadal rivojlanishiga zamin yaratadi. Xalqaro tajribaga ko'ra, stol tennisi nafaqat sportchilarni musobaqalarga tayyorlash, balki aholining sog'lom turmush tarzini shakllantirish, ijtimoiy faolligini oshirish va yoshlarni sportga keng jalb etishda muhim vosita hisoblanadi. O'zbekistonda stol tennisi mustaqillik yillaridan boshlab izchil rivojlanib kelmoqda. O'zbekiston Stol Tennisi Federatsiyasi (UTTF) tomonidan milliy musobaqalar tizimini kengaytirish, xalqaro federatsiyalarning (ITTF, ATTU) dasturlari bilan hamkorlik qilish, murabbiylar malakasini oshirish va yoshlar o'rtasida sportni ommalashtirish borasida bir qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. So'nggi yillarda olib borilayotgan islohotlar natijasida sport maktablarida stol tennisi yo'nalishlari soni oshdi, zamonaviy trenajyorlar va inventarlar bilan ta'minlash darajasi yaxshilandi, shuningdek, —WTT Youth Contenderl kabi xalqaro turnirlarning O'zbekistonda o'tkazilishi sportchilarning musobaqa tajribasini oshirishga xizmat qilmoqda. Biroq, sportning ommaviy darajada rivojlanish jarayonida bir qator tizimli muammolar ham mavjud. Xususan, hududlar bo'yicha infratuzilma imkoniyatlarining notekis taqsimlanishi, malakali murabbiylarning yetishmasligi, sport inventarining ayrim tuman va qishloqlarda ta'minlanmaganligi, bolalar sport maktablarida o'quv jarayonining bir xil standart asosida tashkil qilinmaganligi va homiylik tizimining sustligi — stol tennisi sporti ommaviy rivojlanishining asosiy to'siqlari sifatida ta'kidlanmoqda. Stol tennisi ommaviy shaklda rivojlanishi uchun xalqaro tajribaga tayangan holda tizimli yondashuv zarur. Masalan, Xitoy, Yaponiya, Koreya, Germaniya singari davlatlarda ushbu sport turi maktabgacha ta'limdan boshlab puxta yo'lga qo'yilgan bo'lib, bunda infratuzilma,

murabbiylar tayyorlash dasturlari, ommaviy musobaqalar va davlat-xususiy hamkorlikning uzviy integratsiyasi asosiy omil bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston sharoitida ham ushbu tajribalarni moslashtirish orqali stol tennisining ommaviylik darajasini yangi bosqichga ko'tarish mumkin. Shu nuqtai nazardan, mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u stol tennis sport turining O'zbekistonda ommaviy rivojlanish mexanizmlari, mavjud holati, muammolari va istiqbollari har tomonlama ilmiy tahlil qilishni maqsad qilgan. Tadqiqot stol tennis infratuzilmasi, murabbiylar tayyorlash tizimi, moddiy-texnik baza, yoshlar sportidagi ishtirok, musobaqalar tizimi va moliyalashtirish jarayonlarini o'rganishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi — O'zbekistonda stol tennis sport turini ommaviy rivojlantirish tizimini ilmiy asosda tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Hujjatli-tahliliy metod

O'zbekiston Stol Tennisi Federatsiyasi (UTTF), Xalqaro Stol Tennisi Federatsiyasi (ITTF), Jismoniy tarbiya va sport vazirligi hamda statistika agentligi tomonidan e'lon qilingan rasmiy hisobotlar, normativ-huquqiy hujjatlar, rivojlanish dasturlari va xalqaro standartlar o'rganildi. Ushbu hujjatlar orqali:

sektorning joriy holati,
infratuzilma mavjudligi,
murabbiylar soni va malakasi,
yoshlar ishtiroki ko'rsatkichlari,
musobaqalar soni va darajasi
haqidagi ma'lumotlar umumlashtirildi.

2. Sotsiologik tadqiqot (anketa + suhbat)

Sport maktablari, umumta'lim maktablari, xususiy sport klublari va stol tennis bo'yicha murabbiylar bilan yarim strukturalangan intervyular o'tkazildi. Suhbatlar quyidagi yo'nalishlarda olib borildi:

murabbiylar malakasi va ehtiyojlari,
infratuzilma holati,
yoshlar qamrovi,
mavjud muammolar va takliflar.

Shuningdek, 12–18 yosh oraligʻidagi 250 nafar oʻquvchi orasida anketalar oʻtkazilib, stol tennisi boʻyicha qiziqish darajasi, toʻgaraklarga qatnashish sabablari va toʻsiqlar tahlil qilindi.

3. Kuzatuv (monitoring) metodi

Toshkent shahri, Fargʻona vodiysi, Toshkent viloyati, Samarqand, Buxoro va Qashqadaryo viloyatlaridagi sport maktablari va stol tennisi zallarida joyida kuzatuvlar oʻtkazildi. Kuzatuv jarayonida:

inventar holati (stollar, raketkalar, koptoklar),
maydonning texnik sharoiti,

dars jarayoni,

mashgʻulotlarning metodik tuzilishi
kabi mezonlar baholandi.

4. Taqqoslama tahlil

Stol tennisi boʻyicha muvaffaqiyatli davlatlar — Xitoy, Yaponiya, Janubiy Koreya, Singapur, Germaniya va Shvetsiya sport tizimlari oʻrganilib, ularning:

murabbiy tayyorlash tizimi,
yoshlar siyosati,
ommaviy sport dasturlari,
maktab sporti integratsiyasi,
infratuzilma standarti

O'zbekiston sharoiti bilan solishtirildi.

5. Tahlil

Tizimning kuchli tomoni (S), zaif tomoni (W), imkoniyatlari (O) va xavf-xatarlar (T) tahlil qilindi. Bu yondashuv orqali stol tennisining O'zbekistondagi rivojlanish jarayoniga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar aniqlab berildi.

ASOSIY TADQIQOT QISMI

Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar tizimli qayta ishlanishi asosida O'zbekistonda stol tennisining ommaviy rivojlanish tizimi quyidagi yo'nalishlar bo'yicha chuqur o'rganildi:

Infratuzilma holati: Kuzatuv natijalariga ko'ra, infratuzilma rivojlanishida kuchli mintaqaviy tafovut mavjud:

Yirik shaharlarda (Toshkent, Farg'ona, Samarqand) zamonaviy sport zallari mavjud.

Ko'plab tumanlarda esa inventar eskirgan, sport maydonlari yetishmaydi.

Maktablarda ko'p hollarda stol tennisi stoli mavjud, ammo maxsus o'yin maydoni yo'q.

Sport maktablarida 1 zalga 5–10 guruh bir vaqtda joylashtirilishi o'quv jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Infratuzilma bo'yicha mavjud muammolar:

inventar ta'minotidagi nomutanosiblik,

sport maydonlarining torligi,

xalqaro standartlarga mos bo'lmagan zal o'lchamlari,

qishloqlarda stol tennisi klublarining yo'qligi.

Murabbiylar tayyorlash tizimi

Tahlil natijalariga ko'ra:

40 yoshdan yuqori murabbiylar ulushi katta, yosh mutaxassislar kam.

Xalqaro ITTF standartlari bo'yicha sertifikatlangan murabbiylar soni yetarli emas.

Hududlarda malaka oshirish tizimi muntazam emas.

Ko'plab murabbiylar zamonaviy taktik modellar, texnik mashqlar va sport pedagogikasi bo'yicha yetarli bilimga ega emas.

Murabbiylar fikricha:

yangi trening metodikasiga ehtiyoj yuqori,

viloyatlarda seminarlar yetarli yo'lga qo'yilmagan,

murabbiylar oyligi kamligi sababli yoshlar bu sohaga qiziqmayapti.

Yoshlar sportida qamrov va motivatsiya

Anketa natijalariga ko'ra:

250 nafar o'quvchining 67 % stol tennisi bilan shug'ullanishni xohlagan.

48 % sport zallarida joy yetishmasligini aytgan.

53 % murabbiyning kamligi yoki guruhlarining to'liq bo'lishi sababli qatnasha olmaydi.

22 % stol tennisi inventari qimmatligini ta'kidlagan.

Bu natijalar yoshlar orasida qiziqish yuqori bo'lsa-da, imkoniyatlar cheklanganini ko'rsatadi.

Musobaqalar tizimi

Respublikada yirik musobaqalar muntazam o'tkaziladi.

Biroq tuman va viloyat ligalari ko'p hollarda yiliga 1–2 marta bilan chegaralanadi.

Mahalliy musobaqalar tizimi barqaror emas.

Xalqaro turnirlar soni oshgan bo'lsa-da, chekka hudud sportchilari ularning ko'piga qatnasha olmaydi.

Musobaqalar tizimidagi kamchiliklar:

yoshlar uchun yetarli startlar yo'qligi,

viloyatlar o'rtasidagi farq kuchli,

reiting tizimi to'liq shakllanmagan.

Moliyalashtirish va menejment

Tizimni tahlil qilish shuni ko'rsatdiki:

ko'plab sport maktablarida stol tennisi uchun ajratiladigan mablag' minimal, homiylik tizimi sust,

xususiy sport klublari soni juda kam,

inventar xarajatlari ko'plab ota-onalar uchun og'ir.

Buning natijasida:

sport maktablari inventarni o'z vaqtida yangilay olmaydi,

sifatli murabbiylarni jalb qilish qiyin,

musobaqalar kam mablag' bilan tashkil qilinadi.

Tadqiqot natijalari: O'zbekistonda stol tennisi sport turini ommaviy rivojlantirish tizimida bir qator muhim holatlar mavjudligini ko'rsatdi:

1. Ommaviylikning o'sish sur'atlari mavjud, ammo imkoniyatlar yetarli emas.

Yoshlar orasida stol tennisi bo'yicha qiziqish yuqori, lekin infratuzilma va murabbiy yetishmovchiligi sababli qamrov past darajada qolmoqda.

2. Infratuzilma notekis rivojlangan.

Poytaxt bilan viloyatlar, ayniqsa qishloqlar o'rtasidagi tafovut sezilarli. Bu ommaviy sportga kirish imkoniyatini cheklaydi.

3. Murabbiylar malakasi sport sifatini belgilovchi asosiy muammo sifatida aniqlangan.

Ko'plab murabbiylar zamonaviy trening texnologiyalariga ega emas va muntazam malaka oshirish tizimi mavjud emas.

4. Moliyalashtirish barqaror emas.

Sport maktablari, musobaqalar va infratuzilma rivoji uchun mablag' yetarli emas, xususiy sektor ishtiroki minimal.

5. Musobaqalar tizimi takomillashtirishga muhtoj.

Yoshlar uchun muntazam liga tizimi yo'qligi sportchilarning musobaqa tajribasini cheklaydi.

6. Ommaviy sport siyosatida stol tennisi yetarlicha targ'ib qilinmayapti.

Media kampaniyalarning sustligi stol tennisining ommaviyligini pasaytiradi.

Xulosa: O'tkazilgan tadqiqotlar O'zbekistonda stol tennisi sport turini ommaviy rivojlantirish tizimi so'nggi yillarda sezilarli o'sish sur'atlarini namoyon etayotganini ko'rsatdi. Federatsiya faoliyati, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik, yoshlar orasida sportga qiziqishning kuchayishi, mamlakatda o'tkazilayotgan xalqaro musobaqalar va zamonaviy sport infratuzilmasining rivojlanishi ushbu sport turining ommalashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Biroq tizimning barqaror rivoji uchun hal etilishi lozim bo'lgan qator strukturaviy muammolar mavjud. Tadqiqot natijalari stol tennisi infratuzilmasining mintaqalar bo'yicha notekis rivojlanishi, murabbiylar yetishmovchiligi, maktablarda sport jihozlarining kamligi, musobaqalar tizimining izchil emasligi va moliyalashtirishning barqaror emasligi sportning ommaviylashuvini cheklayotgan asosiy omillar ekanini ko'rsatdi. Yoshlar orasida sportga qiziqishning yuqoriligi, biroq mavjud imkoniyatlarning cheklanganligi ommaviy sportning rivojlanishida asosiy nomutanosiblikni yuzaga keltirmoqda. Bu jarayon stol tennisi tizimini chuqur modernizatsiya qilish, uni zamonaviy, innovatsion texnologiyalar asosida boshqarish zarurligini ta'kidlaydi. Xalqaro tajriba (Xitoy, Yaponiya, Janubiy Koreya, Germaniya) shuni ko'rsatadiki, stol tennisi sportini ommaviy rivojlantirishda muvaffaqiyatga erishgan davlatlar quyidagi strategik yo'nalishlarni ustuvor deb biladilar: maktabgacha ta'limdan boshlab tizimli o'quv dasturlarini yo'lga qo'yish, yosh murabbiylar maktabini yaratish, hududiy sport inshootlarini modernizatsiya qilish, xususiy sektor ishtirokini kuchaytirish, ommaviy musobaqalar tizimini yaratish va sport marketingiga katta e'tibor qaratish. O'zbekiston sharoitida ham bu yondashuvlarni mahalliy imkoniyatlarga moslashtirish muhim. Xususan:

Har bir hududda zamonaviy stol tennisi markazlarini tashkil etish;

Murabbiylar malakasini oshirishning uzluksiz tizimini yaratish va xalqaro sertifikatlash jarayonlarini yo'lga qo'yish;

Maktablar, mahallalar va yoshlar markazlarida stol tennisi to'garaklari sonini ko'paytirish;

Mahalliy, hududiy va respublika miqyosidagi liga tizimini shakllantirish;

Sport inventarlari bilan ta'minlashda davlat-xususiy hamkorligini rivojlantirish;

Media va sport marketingini kuchaytirish, stol tennisi bo'yicha ilg'or sportchilar va murabbiylar brendini yaratish.

Ushbu omillar tizimli tarzda joriy etilsa, O'zbekistonda stol tennisi sporti nafaqat ommaviylashadi, balki xalqaro maydonda ham raqobatbardosh sport yo'nalishiga aylanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mamlakatda ushbu sport turini rivojlantirish uchun katta salohiyat mavjud va takomillashtirilgan boshqaruv yondashuvlari orqali stol tennisi O'zbekistonning sog'lom turmush tarzi va sport siyosatining muhim qismiga aylanishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Jismoniy tarbiya va sport vazirligi. Jismoniy tarbiya va sportni rivojlantirish bo'yicha davlat dasturlari. Toshkent, 2020–2024.
2. O'zbekiston Stol Tennisi Federatsiyasi (UTTF). Yillik hisobot va rasmiy statistik ma'lumotlar. Toshkent, 2021–2024.
3. ITTF (International Table Tennis Federation). Development and Participation Programs. Singapore, 2018–2024.
4. ITTF. Coaching Manuals: Level 1–3. Singapore, 2016–2024.
5. Olympic Solidarity. Coaching Development Program Reports. IOC, 2020–2024.
6. Xu, X., & Wang, L. Table Tennis Training Methodology in Asia: Trends and Innovations. Beijing Sports University Press, 2021.
7. Balaban, S., & Hristov, P. Modern Approaches in Table Tennis Coaching. Sofia Sports Science Journal, 2019.
8. European Table Tennis Union (ETTU). Grassroots Development Strategies in Europe. Berlin, 2020.